

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zamyšlení nad judikaturou k náhradě nákladů právního zastoupení statutárních měst aneb skutečně jde o náklady vždy neúčelné?

Právní úprava výslovně nezakotvuje, že statutární města nemají nárok na náhradu nákladů řízení za zastoupení advokátem v soudním řízení. Tento závěr však v průběhu posledních let vykrytalizoval ze soudní judikatury. V některých případech je jistě pochopitelné, pokud jsou takové náklady shledány za neúčelné. Na druhou stranu se však často vyskytují případy, kdy je naopak nežádoucí, aby soudy bez dalšího lpěly na závěru, že takové náklady jsou náklady neúčelně vynaloženými. Aby bylo možné se nad danou problematikou zamyslet, nejprve alespoň částečně shrnu danou judikaturu a následně se budu věnovat skutečnostem, které z judikatury plynou.

Rozhodovací praxe soudů v posledních letech zastává vcelku jednoznačné stanovisko ve vztahu k náhradě nákladů na právním zastoupení, jestliže je statutární město zastoupeno advokátem v soudním řízení. V tomto směru lze poukázat např. na náleží Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2010 sp. zn. III. ÚS 2984/09, kde Ústavní soud uvádí: „Z ustanovení § 38 zákona č. [128/2000 Sb.](#), o obcích (obecní zřízení), plyne obci přímá povinnost pečovat o zachování a rozvoj svého majetku a chránit jej před neoprávněnými zásahy. Péče o majetek a výkon vlastnického práva k němu není ponecháno obci na volné úvaze, jako je tomu u jiných vlastníků. Kvalifikovaná starost o majetek obce je naplněním jednoho z veřejných zájmů, k jehož zabezpečení si obec musí vytvořit materiální a personální předpoklady, a to v rozsahu a kvalitě, která je přímo úměrná množství (hodnotě) a charakteru (svěřeného) majetku. U statutárních měst lze presumovat existenci dostatečného materiálního a personálního vybavení a zabezpečení k tomu, aby byla schopna kvalifikovaně hájit svá rozhodnutí, práva a zájmy bez toho, aniž by musela využívat právní pomoci advokátů. Nebude-li jimi v příslušném řízení prokázán opak, nejsou náklady na zastoupení advokátem účelně vynaloženými.“

Ke shodnému závěru dospěl Ústavní soud také např. ve svém náleží ze dne 14. 3. 2013 sp. zn. II. ÚS 376/12, kde uvedl: „U statutárních měst lze presumovat existenci dostatečného materiálního a personálního vybavení a zabezpečení k tomu, aby byla schopna kvalifikovaně hájit svá rozhodnutí, práva a zájmy bez toho, aniž by musela využívat právní pomoci advokátů. Nebude-li jimi v příslušném řízení prokázán opak, nejsou náklady na zastoupení advokátem účelně vynaloženými.“ Dále je v tomto směru možné poukázat na náleží Ústavního soudu ze dne 6. 6. 2013, sp. zn. I. ÚS 4229/12 či ze dne 14. 3. 2013, sp. zn. II. ÚS 376/12. Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 13. 12. 2017 doplnil, že zaměstnávají-li statutární města pracovníky s vysokoškolským právním vzděláním, lze očekávat, že tito budou schopni řešit právní záležitosti týkající se činnosti zmíněných subjektů,

třebaže nepůjde o standardní agendu.

Od vydání shora příkladmo jmenovaných rozhodnutí zůstává tento názor neměnný. Je však otázkou, zda je možné k takto jednoznačnému závěru dojít v každém jednotlivém případě. Je zřejmé, že náročnost a složitost každé právní věci se liší. Shora uvedený názor je odůvodnitelný v případě jednodušší právní agendy, která spočívá např. ve vymáhání bagatelních pohledávek, formulářových žalob, či zahrnuje běžnou agendu statutárního města. V této souvislosti je možné poukázat na nález Ústavního soudu ze dne 29. 3. 2018 sp. zn. I. ÚS 3202/17, ve kterém soud připustil, že v případě právního zastoupení státu, veřejných institucí hospodařících s veřejnými prostředky nebo veřejnoprávních korporací vybavených k hájení svých zájmů příslušnými organizačními složkami, není a priori vyloučeno, aby zastoupení daného účastníka řízení advokátem v určitém sporu bylo považováno za neúčelné. Dále Ústavní soud dodává, že takový závěr je vždy nutné náležitě a přesvědčivě odůvodnit s ohledem na konkrétní okolnosti daného sporu a účastníků řízení. Pokud je státu či jiné dotčené veřejnoprávní korporaci nebo veřejné instituci přiznána náhrada nákladů spojených s jejich právním zastoupením advokátem bez takového odůvodnění, dochází k porušení práva na spravedlivý proces dalšího účastníka řízení, jenž je k takové náhradě nákladů řízení zavázán, v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Také je třeba zmínit usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 3. 2018 sp. zn. 33 Cdo 2868/2017, kde soud dospěl k následujícímu závěru: *„Vždy je třeba přihlídnout ke konkrétním okolnostem případu, neboť si lze představit, že předmětem sporu může být i právní problematika, která přímo nesouvisí s oblastí spravovanou účastníkem domáhajícím se náhrady nákladů právního zastoupení, případně se jedná o právní problematiku velmi specializovanou, obtížnou, dosud neřešenou, problematiku s mezinárodním prvkem, vyžadující znalosti cizího práva, eventuálně jazykové znalosti apod. V takových případech lze shledat postup účastníka, jenž zvolí pro své zastupování advokáta, který se na danou problematiku specializuje, za adekvátní.“*

Ze shora uvedeného tak vyplývá, že stanovisko ohledně neúčelnosti právního zastoupení u statutárních měst zůstává konzistentní. Zároveň je však konstatováno, že závěr soudu ohledně neúčelnosti takových nákladů soudního řízení je nezbytné v každém případě vždy řádně odůvodnit. Soud nemůže rozhodnout o nepřiznání náhrady nákladů řízení z důvodu neúčelnosti, aniž by jejich účelnost řádně posoudil a v rozhodnutí toto náležitě odůvodnil. Dle mého názoru je možné obecně říci, že soudy nahlíží na náklady na takové právní zastoupení jako na náklady neúčelně vynaložené. Nicméně jsou i případy, kdy bylo shledáno, že náklady na právní zastoupení u soudního řízení byly vynaloženy účelně. V této souvislosti lze poukázat na usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 9. 2017, sp. zn. IV. ÚS 2016/17. Ústavní soud uvedl, že účelem judikatury není en bloc odejmout statutárním městům právo na náhradu nákladů řízení v případě úspěchu ve věci. V tehdy posuzované věci se jednalo o problematiku kompenzace za omezení dispozice s pozemkem v důsledku jeho evidence jako letištního a jeho faktického užívání provozovatelem letiště. Ústavní soud dovedl, že se jedná o problematiku, která není běžnou agendou zaměstnaných právníků statutárních měst.

Závěr Ústavního soudu ohledně účelnosti nákladů na právní zastoupení u statutárních měst je poměrně jednoznačný. Skutečně však soudy při rozhodování vždy náležitě zváží, zda se jedná o náklady účelně vynaložené? Ústavní soud deklaroval, že je třeba na věc nahlížet i z tohoto úhlu pohledu. Zároveň dospěl k závěru, že je třeba rozhodnutí ohledně přiznání či nepřiznání nákladů na právní zastoupení řádně odůvodnit. Dle mého názoru je možno říci, že v mnoha případech soudy přistoupí k nepřiznání náhrady nákladů řízení za právní zastoupení, aniž by se zaměřily na posouzení a řádné odůvodnění svého rozhodnutí ohledně nepřiznání nároku na náhradu nákladů na právní zastoupení. Mám za to, že není možné za řádné odůvodnění považovat, pokud soud pouze odkáže na konstantní judikaturu v této oblasti, aniž by uvedl, z jakých konkrétních důvodů má za to, že v daném konkrétním případě by náklady na právní zastoupení neměly být přiznány. Soudy však mnohdy

postupují tak, že fakticky pouze konstatují, že se jedná o neúčelně vynaložené náklady, když je statutární město zastoupeno advokátem. Ve smyslu výše uvedené judikatury je však nutné, aby svůj závěr vždy řádně odůvodnily a pokud tak neučiní, postupují v rozporu s judikaturou Ústavního soudu.

Mimo to, že je zapotřebí, aby soudy svůj závěr ohledně neúčelnosti nákladů na právní zastoupení řádně zvážily a odůvodnily, plyne z uvedené judikatury také další aspekt. Ústavní soud uvedl, že u statutárních měst je možné předvídat, že jsou schopny se v soudním řízení samy zastoupit bez toho, aniž by potřebovaly využít právního zastoupení advokátem. Pokud pak neprokáží opak, nejedná se o náklady účelně využité. Z takového závěru pak plyne, že jsou to statutární města, která musí sama u soudu tvrdit a prokazovat, že pokud využijí právního zastoupení advokátem, jednalo se s ohledem na specifické okolnosti případu o účelně vynaložené náklady. Náklady na právní zastoupení u soudu u statutárních měst jsou tak bez dalšího považovány za neúčelně vynaložené a teprve pokud statutární města netvrdí a neprokáží opak, náhrada za takové náklady jim nebude přiznána. Přestože jistě můžeme polemizovat s tím, zda takový závěr výraznějším způsobem nezasahuje do práva na soudní a jinou právní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, je vhodné doporučit, aby statutární města, resp. jejich právní zástupci, v průběhu soudního řízení sami prokazovali, že jimi vynaložené náklady na právní zastoupení jsou náklady účelně vynaloženými. V opačném případě by jim s ohledem na citovanou judikaturu Ústavního soudu zřejmě nebyla přiznána náhrada nákladů na právní zastoupení.

Pokud se týče povinnosti statutárního města tvrdit skutečnosti ohledně účelnosti nákladů na právní zastoupení, soud by dle mého názoru měl být v tomto směru aktivní v souladu s ust. § 118a odst. 1 občanského soudního řádu. Toto ustanovení jistě primárně cílí na vylíčení rozhodných skutečností pro rozhodnutí ve věci samé. Na druhou stranu není důvodu, aby toto ustanovení nemohlo být aplikováno ve vztahu k vylíčení skutečností nezbytných pro rozhodnutí o nákladech řízení. Komentář k občanskému soudnímu řádu uvádí: *„Poučovací povinnost podle § 118a odst. 1 až 3 soud musí přiměřeně naplnit i v situacích, kdy rozhoduje nikoli ve věci samé, ale o procesních právech a povinnostech, která jsou natolik zásadní, že zasahují do poměrů některého z účastníků obdobně jako rozsudek.“*[1] Když zároveň přihlídneme k tomu, že konstantní judikatura ohledně účelnosti nákladů vynaložených statutárními městy na právní zastoupení advokátem u soudního řízení polemizuje s právem na soudní a jinou právní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, pak se domnívám, že by bylo na místě, aby soud statutární město v souladu s ust. § 118a odst. 1 občanského soudního řádu jakožto účastníka řízení vyzval k tomu, aby vylíčil rozhodné skutečnosti ohledně nákladů řízení, pokud tak statutární město nečiní z vlastní iniciativy.

Soudní judikatura ohledně nákladů na právní zastoupení u soudního řízení u statutárního města dává na první pohled vcelku jasné stanovisko - náklady nebudou přiznány, pokud statutární města neprokáží opak. Soudy by zároveň měly vždy řádně zvážít, zda se jedná o náklady účelně vynaložené a své rozhodnutí ohledně nákladů náležitě odůvodnit. Pro statutární města, resp. jejich právní zástupce, jistě není problematické, aby sami aktivně v řízení prokazovali, že dané náklady jsou náklady účelně vynaloženými. Je však třeba, aby soudy vždy pečlivě zvážily, zda jsou zde skutečné důvody pro konstatování, že případně jde o náklady neúčelně vynaložené. Již ze samotné judikatury Ústavního soudu plyne, že není na místě, aby soudy bez dalšího nepřiznaly náhradu takových nákladů pouze z toho důvodu, že se jedná o statutární město. Jak jsem již uvedla, mám za to, že nepostačí, pokud soud v rámci odůvodnění rozhodnutí pouze poukáže na konstantní judikaturu v dané oblasti, nýbrž je nutné, aby zvážil konkrétní skutečnosti, na které statutární město v řízení poukázalo. Tato myšlenková úvaha by se pak měla odrazit v odůvodnění rozhodnutí soudu. Pokud tak soud postupovat nebude, není možné dojít k jinému závěru, než že tím zasahuje do práva na soudní a jinou právní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Náklady na právní zastoupení statutárních měst u soudního řízení tedy nejsou vždy náklady neúčelně vynaloženými. Je však žádoucí, aby takové skutečnosti statutární města, resp. jejich právní zástupci, tvrdili a prokazovali již v průběhu řízení. Především je nezbytné, aby soudy účelnost takových nákladů vždy v každém jednotlivém případě pečlivě posoudily a své rozhodnutí ohledně nepřiznání nákladů na právní zastoupení řádně odůvodnily.

Mgr. Kateřina Mikulajová,
advokát

[MT Legal s.r.o., advokátní kancelář](#)

Jugoslávská 620/29
120 00 Praha 2

Tel.: +420 222 866 555
Fax: +420 222 866 546
e-mail: info@mt-legal.com

Jakubská 121/1
602 00 Brno 2

Tel.: +420 542 210 351
e-mail: info@mt-legal.com

Bukovanského 1345/30
710 00 Ostrava - Slezská Ostrava

Tel.: +420 596 629 503
e-mail: info@mt-legal.com

[1] SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ R. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, 1627 s.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepravomocné povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)
- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)
- [Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)

- [Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů](#)
- [Nový zákon o zbraních – hlavní a vedlejší držitelé a změny v posuzování zdravotní způsobilosti](#)